

Kyseessä on ☒ Lausuntopyyntö ☐ Tiedoksianto Päiväys 20.4.2022	
Tuen nimi Harvaan asuttujen alueiden (HAMA) luonto-, ruoka-, kalastus- ja metsästysmatkailun kehittäminen vuosina 2022-2023 myönnettävällä valtionavustuksella	
Komission tukinumero (SA xxxx) -	Tuen voimassaoloaika 1.9.2022-31.12.2023
Tukiviranomainen Lapin ELY-keskus	EU-valtiontukisäännös tuki perustuu Yleinen ryhmäpoikkeusasetus ja de minimis -asetus
Lausunnon pyytävä ministeriö Maa- ja metsätalousministeriö	Yhteyshenkilön tiedot Auli Sihvola, Jussi Sallila
Kyseessä on ☒ Uusi tukiohjelma ☐ Tukiohjelman muuttaminen ☐ Tukiohjelman mukainen yksittäinen tukipäätös ☐ Tukiohjelman ulkopuolinen yksittäinen tukipäätös tai tukipäätöksen muuttaminen ☐ Tuen voimassaoloajan jatkaminen	
Lain 3–5 §:ien edellytykset	
Lausuntoa pyytävä viranomainen täyttää. (Huom. Kenttään kirjoitettavan tekstin pituutta ei ole rajattu.) Tämän liitesivuilla on esitetty ohjaavia kysymyksiä helpottamaan kunkin kuvauksen kirjoittamista.	YRITYSTUKINEUVOTTELUKUNNAN LAUSUNTO 11.5.2022 Esittelijä: Anne Rothovius
1. Selkeä taloudellinen tai yhteiskunnallinen tavoite, joka perustuu hallitusohjelmaan tai politiikkatavoitteeseen Hallitusohjelman (kpl 3.4, Tavoite 2) kirjauksen mukaisesti hallituskaudella toteutetaan toimenpiteitä harvaan asuttujen alueiden (HAMA) elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämiseksi. Matkailutoimialan merkittävyyttä ja kasvupotentiaalia HAMA-alueilla halutaan kehittää täsmätoimin.	☐ ☒ ☐ ☐ ☒ Tavoitteen kerrotaan olevan hallitusohjelman toimenpiteiden mukainen, mutta EU-valtiontukimuotoista toimenpidettä ei ole yksilöity hallitusohjelmassa. Tavoitteen kuvaus ei ole selkeä ja sitä tulisi tarkentaa sekä määritellä sanat elinvoima ja hyvinvointi. Koska tavoite on selkeytymätön, ei tuen vaikuttavuutta kyetä arvioimaan jälkikäteen. Tulostittareita ei ole määritelty. Matkailuelinkeinon edistäminen harvaan asutuilla alueilla on taloudellisen tavoitteen edistämistä. Kyseessä on matkailuelinkeinon yrittäjyyden edistäminen. Tuella tavoitellaan yritysten liikevaihdon kasvua ja sitä kautta työllisyyttä. Näin aikaansaadaan henkilöille hyvinvointia ja verotulojen kautta jaettavaa hyvinvointia. Kyseessä olisi siis taloudellinen tavoite. Kuvauksessa todetaan, että hankerahoituksella ei tueta vakiintunutta toimintaa eli kyseessä on kehittämistuki. Asetuksen mukaan tukea myönnetään vastuullisuuden edistämiseen, digitalisaation hyödyntämiseen, verkostojen luomiseen ja rakentamiseen, tuotekehitykseen ja laatuun sekä saavutettavuuden ja ostettavuuden edistämiseen. Tukea varsinaiseen toimintaan ei voida pitää perusteltuna yritystoiminnan tehokkuuden näkökulmasta. Vastuullisuuden edistäminen, digitalisaation hyödyntäminen, saavutettavuus ja ostettavuus jäävät sisällöltään epäselviksi ja näyttäisivät olevan tukea varsinaiseen toimintaan sekä jo olemassa olevien ratkaisujen ottamista käyttöön. Valtio edistää pk-yritysten vastuullista toimintaa mm. informaatio-ohjauksen ja säädösten keinoin ja rahoitusmarkkinat raportointivastuiden kautta. Tuotekehitys, digitalisaatio ja laatu muutokset ovat selkeämin kehittämishankkeita. Epäselväksi jää millaisiin hankkeisiin tukea todellisuudessa myönnetään ja täyttäisivätkö ne tk-toiminnan ja teollisten kokeilujen tunnusmerkit, jollaisia niiden kuvataan olevan vrt. Business Finlandin tuet. Tulisi selkeyttää myönnetäänkö tukea sekä taloudelliseen toimintaan, että ei-taloudelliseen toimintaan. Tämä tulisi ottaa huomioon erilaisina tukikriteereinä ja tukiprosentteina. ☐ ☒ ☐ ☐ ☒

2. Markkinapuutteen korjaaminen ja ulkoisvaikutukset Tuen tavoitteena on HAMA-alueiden elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittäminen, eli kyse ei ole puhtaasti taloudellisten tavoitteiden saavuttamisesta.	Kuvauksen perusteella ei voida arvioida tai tunnisteta markkinapuutetta. Markkinapuutteen todentaminen taloudellisen tavoitteen osalta tulee kuvata. Millaiseen markkina-analyysiin tuki perustuu, millaisiin hankkeisiin sitä käytännössä kohdennetaan ja millaisesta riskinjaosto on kyse tulisi selkiyttää. Lähtökohtaisesti laajan yritysjoukon tulee muuttaa toimintaansa kestäväksi ilman julkisia tukia sitä mukaa kuin toimintaa muutoinkin kehitetään. Julkiset tuet ovat kohdentuneet ympäristönäkökulmasta energiasektorille ja liikenteeseen sekä ympäristönsuojeluun. Lisäksi kaikki sektorit voivat hyödyntää ELY-keskusten investointitukia ja kehittämispalveluita sekä Business Finlandin tk-tukia.
3. Tarkoituksenmukainen keino tavoitteen saavuttamiseksi Luonto-, ruoka-, kalastus- ja metsästysmatkailun kehittäminen HAMA-alueilla Suomen matkailustrategian ja toimialan muiden strategia-asiakirjojen linjauksia toteuttaen (tuettavat hankkeet, asetusluonnos 5 §).	☐ ☒ ☐ ☒ ☐ ☒ Kuvauksesta ei käy ilmi onko tuki välttämätön politiikkatoimi muiden politiikkatoimien sijaan tai niiden rinnalla. Miksi juuri tämä tuki on valittu keinoksi eikä jotain muuta politiikkatoimea ja millaiseen analyysiin tuen käyttö perustuu. On tarpeen tunnistaa, millä muilla keinoilla (esim. säädökset, neuvonta, muut tuet) valtio voi edistää tavoitetta ja mitkä ovat eri toimien yhteisvaikutukset. Ministeriön tulee selvittää voisiko tuki olla osa jotain olemassa olevaa kokonaisuutta, jonne lisätään määrärahaa. Asetusluonnoksen 5 §:n mukaan kyseessä olisi kehittämispalvelutyypinen tuki. Ministeriön tulee ennen tuen käyttöönottoa selkeyttää liittymäpinnat Business Finlandin toteuttaman matkailun edistämiseen (Visit Finland), ELY-keskusten yritysten kehittämispalveluihin, ELY-keskusten yritysten investointitukien, maa- ja metsätalouden kehittämispalveluihin tai EU-tukiin. Tuen suhde Visit Finlandin toimenpiteisiin tulee selkeyttää esimerkiksi ruokamatkailun tuotesuosittelun osalta. Yhteiskunnalliset toimijat kuten kyläyhteisöt voisivat hakea esim. Leader-rahoitusta ja tuen voisi siten kohdentaa suoraan yrityksille, jolloin tuen vaikuttavuus voisi olla suurempi. Tuki edistää TEM:n vastuulla olevaa matkailun koordinaatio- ja edistämistehtävää. TEM ei ole myöntänyt varsinaisia toiminta-avustuksia matkailualalle, vaan on keskittynyt yhteistyössä ministeriöiden ja matkailualan toimijoiden kanssa laatimaan yhteisiä tavoitteita, käytäntöjä, alustoja ja yhteistyöfoorumeita. Matkailualan yritykset voivat hakea tukia kehittämiseen yllä mainituista tukiohjelmista samaan tapaan muiden alojen yritysten kanssa.
4. Kustannustehokkuus ja hallinnollinen rasitus tuen saajalle Tuen saajalle ei aiheudu merkittävästi hallinnollisia rasituksia. Käytössä ovat yksinkertaistetut kustannusmallit.	☐ ☒ ☐ ☒ ☐ ☒ Kuvauksessa ei ole esitetty kustannushyöty-analyysia tuen kustannuksista suhteessa saavutettuihin hyötyihin. Ennakoituja hyötyjä ei ole määritelty vaan viitattu vain elinvoimaan ja hyvinvointiin. Erityisesti hyödyt tulisi kuvata pitkällä aikavälillä. Hallinnollinen rasitus noudattanee muita avustusmenettelyitä. Kiinnitetään huomiota tuen hakijoiden laajaan joukkoon, koska tukikriteerit ovat yleisellä tasolla ja hankkeiden kokoluokkaa ei ole määritelty. Tämä voi aiheuttaa hallinnollista rasitusta hakuvaiheessa. Kiinnitetään huomiota esitettyyn yksinkertaistettuun kustannusmalliin ja sen sisältöön. Tällaisia malleja on kokeiltu aluekehittämisen puolella. Jos "könttäsammamallia" hyödynnetään niin, että hyväksyttäviä kustannuksia ei eritellä asetuksessa eikä maksatusvaiheessa eritellä / todenneta kustannuksia, väärinkäytösten mahdollisuus on melko suuri. Tämä korostuu tukiprosentin ollessa korkea, 90 %. Hakuohjeisiin tulisi lisätä tieto siitä, että yritys vastaa tietojen oikeellisuudesta ja että merkittävä osa hankkeista tarkastetaan. Tämä vähentäisi väärinkäytösten riskiä.
5. Vaikutukset kilpailuun	☒ ☒ ☐ ☒ ☐ ☒

Haku koskee kaikkia Manner-Suomen HAMA-alueita. Avustuksen myöntämisen kannalta ratkaisevaa on vaikuttavuus harvaan asuttujen alueiden elinvoiman ja hyvinvoinnin kehittämisessä. Hakijajoukkoa ei ole rajattu hallinnollisten rajojen mukaisesti, mikä on omiaan vähentämään yritysten välistä kilpailua vääristäviä vaikutuksia.	Vähäisiä paikallisia vaikutuksia. Tuen kohdentaminen erityisesti pienille toimijoille voi luoda kilpailuvääristymiä paikallisesti. Voi auttaa uusien yritysten markkinoillepääsyä. Voi myös aiheuttaa kilpailuvääristymiä rajapinnassa ei harvaan asuttu alue / harvaan asuttu alue. Tuen myöntämisen kriteerinä voisi olla tarpeen pyytää markkina-analyysi alueen matkailuyritysten kysyntätilanteesta, jotta tuen vaikuttavuus nousisi.
6. Määräaikaisuus Tukiohjelma on määräaikainen ajalla 1.6.2022-31.12.2023. Tukiaika pidentyy mahdollisesti 31.12.2024 saakka, mikäli momentilla 30.10.63 oleva rahoitus uudelleenbudjetoidaan touko-kesäkuussa 2022.	☒ ☐ ☐ Määräaikainen.
7. Kannustava vaikutus Hankerahoituksella ei tueta hakijoiden vakiintunutta toimintaa. Avustus mahdollistaa sellaista kehittämistä, mikä ilman hankerahoitusta ei olisi mahdollista ainakaan yhtä nopeasti ja samassa mittakaavassa. Tuki-intensiteetin tason taustalla on tavoite harvaan asuttujen alueiden pienten toimijoiden kannustamisesta.	☐ ☐ ☒ Avustuksella todetaan nopeutettavan ja laajentavan kehittämishankkeiden mittakaavaa. Kannustava vaikutus toteutuu esimerkiksi silloin kun tuettava hanke aloitetaan vasta tukipäätöksen jälkeen. Epäselväksi jää millaisia hankkeita nopeutetaan ja mikä on nopeudesta koituva hyöty. Tuella ei ole kannustavaa vaikutusta, koska tuki-intensiteetti on 90 %. Lisäksi kokonaiskustannuksiin voidaan sisällyttää vastikkeetta tehtävää työtä ja hyväksyttäviksi kustannuksiksi luettaisiin tarpeelliset ja kohtuulliset kustannukset. Tämä yhdessä ns. könttäsummamallin kanssa luo tilanteen, jossa rahaa käytännössä jaetaan ilman minkäänlaista kontrollia. Asetuksen 11 § tulisi täsmentää konkreettisilla hyväksyttävillä kustannuksilla. Mitä pienempi tuen osuus on, sen vaikuttavampi tuki on. Julkisen rahoituksen osuus yrityksen kokonaisrahoituksesta ei saa nousta kohtuuttoman korkeaksi. Sillä että yritys kantaa suurimman osan kustannuksista ja riskistä varmistetaan se, että yritys uskoo itsekin hankkeen kannattavuuteen. Yksinkertaistettu kustannusmalli yhdistettynä 90 % tukiprosenttiin vaikuttaa ilmaiselta rahanjalta.
8. Vaikuttavuus Kertaluontoinen tuki on osa hallitusohjelman mukaista toimenpidekokonaisuutta harvaan asuttujen alueiden kehittämiseksi. Tuen vaikuttavuus tulee valtionavustuslain 36 § mukaisen vaikutusten arvioinnin ohella arvioitavaksi muiden samaan yhteyteen kuuluvien politiikkatoimien kanssa.	☐ ☐ ☒ Tuesta todetaan tehtävän vaikutusten arviointi muiden politiikkatoimien yhteydessä. Selvitys 3 kk kuluttua hankkeen päättymisestä on hyvä mutta se ei ole riittävä, vaan tarvitaan tutkimusta hankkeen pitkäaikaisista vaikutuksista (väh. 3 vuotta) tavoitteisiin nähden, kysyntään ja liikevaihtoon. Kyseessä ei olisi kuvauksen perusteella ulkopuolisen tahon tekemä vaikuttavuuden arviointi vaan normaalit seurantatiedot mm. tuen saajien määristä. Tulosindikaattoreita ei ole määritelty Lain 429/2016 5 §:n mukaan ” Tukiviranomaisen on määrittäjä, viimeistään ennen tukiohjelman tai tukiohjelman ulkopuolisen yksittäisen tuen jatkamista tai muuttamista arvioitava tuen vaikuttavuutta, tehokkuutta ja toimivuutta sen tarpeellisuuden ja kehittämistarpeiden selvittämiseksi.” Tuesta tulisi tehdä etukäteen vaikuttavuuden arviointisuunnitelma ja määritellä tarvittava tietopohja, jotta datan saaminen varmistetaan. Arvioinnissa tulisi kiinnittää huomiota tuen tavoitteiden lisäksi yritysten pitkän aikavälin tuottavuuteen ja mm. liikevaihdon kasvuun, matkailijoiden määrän kasvuun alueella sekä matkailijoiden määrän kehitys laajemmalla alueella, työllisyyden kasvuun ja markkinoiden toimivuuteen. Asetusluonnoksen 6 §:ssä vaikuttavuuden on määritelty olevan taloudellisesti, ympäristöllisesti ja yhteiskunnallisesti vaikuttavaa. Yhteiskunnallinen vaikuttavuus tulisi tarkentaa, esim. sosiaalinen ja

	kulttuurinen vaikuttavuus. Kaikki kestävyys ulottuvuudet olisi hyvä tarkentaa, jos hankkeiden tavoitteena on edistää kestävä matkailua ja hankkeissa tulee sitoutua kestävä matkailun perusteisiin. Hankkeiden valintaperusteet tulisi kuvata ja sitoa ne vaikuttavuuteen.		
9. Yksittäiset tukipäätökset Valtionapuviranomainen määrittelee kriteerit avustusta koskevan asetuksen säännösten perusteella.			
	Kuvaukset puuttuvat eivätkä ne ilmene asetuksesta. Kohtaa ei voi arvioida.		
9 a Tukikumulaatio	☐ 	☐ 	☐
	Hankkeen kokonaiskustannukset ja muu rahoitus tulee selvittää hakuvaiheessa, jotta mm. julkisen tuen määrä ei nouse liian suureksi ja päällekkäisen rahoituksen ehkäisemiseksi. Tuen myöntämistä ja maksamista koskevat tiedot tulee tallettaa yritystukirekisteriin (799/2021, 7a§). Ministeriön tulee velvoittaa tukea myöntävä ja maksava taho ilmoittamaan tiedot laissa esitettyjen määräaikojen mukaan.		
9 b Vaikutukset kilpailuun paikallisesti Suomessa ja EU-alueella	☒ 	☐ 	☐
	Ks. kohta 5		
9 c Edellytykset kannattavaan toimintaan, arviointi	☐ 	☐ 	☐
	Tukea voidaan myöntää vain yritykselle, jolla arvioidaan olevan edellytykset kannattavaan toimintaan. Tarvittaessa tulee pyytää liiketoimintasuunnitelma, josta ilmenee vaikutusarvio kysynnän kasvuun. Tukea ei saa myöntää vaikeuksissa olevalla yritykselle. Tukiviranomaisen tulee selvittää yrityksen luottokelpoisuus, maksuviiveet ja taloudelliset tunnusluvut. Julkisten maksujen hoito tulee olla kunnossa ennen tuen myöntämistä tai niistä tulee esittää verohallinnon hyväksymä maksusuunnitelma.		